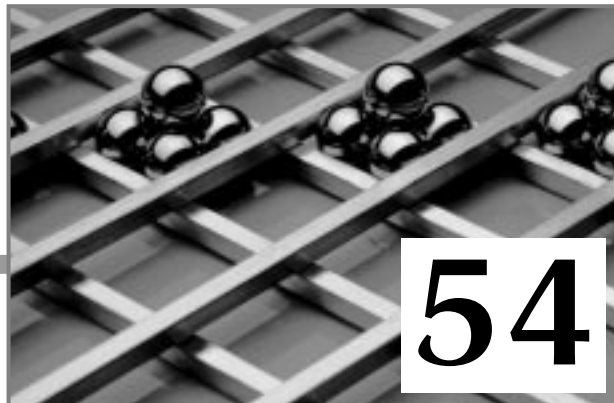

Z E S Z Y T Y BRE Bank-CASE

W a r s z a w a 2 0 0 1

Lajos Bokros

DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY

ROZWOJU SEKTORA FINANSOWEGO

W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

BRE BANK SA

Centrum Analiz
Społeczno-Ekonomicznych

Publikacja jest kontynuacją serii wydawniczej Zeszyty PBR-CASE

CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa
00 – 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12

BRE Bank SA
00 – 950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Copyright by: CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa i BRE Bank SA

Redakcja Zeszytów

Redakcja naukowa
Ewa Balcerowicz
Sekretarz Zeszytów
Krystyna Olechowska

Opracowanie graficzne
Agnieszka Bury

DTP
SK Studio

ISSN 1233-121X

Wydawca
CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa, 00 - 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12
Nakładca
BRE Bank SA, 00-950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Oddano do druku w czerwcu 2001 r. Nakład 600 egz.

Lajos Bokros

Dyrektor ds. systemów finansowych w Banku Światowym dla Europy i Azji Centralnej. Były minister finansów Węgier, prezes Giełdy Papierów Wartościowych w Budapeszcie, dyrektor Agencji Własności Skarbu Państwa. Autor zakończonego sukcesem planu makrostabilizacyjnego dla Węgier z połowy lat 90.

SPIS TREŚCI

Lajos Bokros – DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY ROZWOJU SEKTORA FINANSOWEGO W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ	9
1. Wstęp	9
2. Zaufanie zakorzenione w kulturze i tradycji	9
3. Warunki wyjściowe	10
4. Wspólne cechy w roku 2000	10
5. Rosnące różnice między krajami w rozwoju sektora finansowego	12
6. Zaawansowani reformatorzy	13
7. Niechętni reformatorzy	15
8. Borykający się z podwójnym dziedzictwem	17
9. Zdesperowani reformatorzy	19
10. Kraje z przedłużającym się kryzysem	23
11. Trzy filary rozwoju sektora finansowego	25
12. Corporate Governance	26
13. Konkurencja	27
14. Ostrożnościowe regulacje i nadzór	28
Krystyna Olechowska – DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY ROZWOJU SEKTORA FINANSOWEGO W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ – DYSKUSJA	29

LISTA UCZESTNIKÓW SEMINARIUM

Beata Arasim	PAP	Maciej Krzak	Bank Handlowy w Warszawie SA
Tadeusz Baczo	INE PAN	Stanisław Kubiela	NICOM
Ewa Balcerowicz	Fundacja CASE	Wojciech Kwaśniak	NBP GINB
Henryk Bąk	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Jerzy Kwieciński	Unia Europejska Przedstawicielstwo w Polsce
Jan Bielawski	Departament Analiz Ekonomicznych MSZ	Adam Lipowski	INE PAN
Bogumił Bińczak	K&K Consultants	Jan Macieja	INE PAN
Joanna Binienda	Fundacja CASE	Patrycja Maciejewicz	Gazeta Wyborcza
Barbara Błaszczuk	Fundacja CASE	Wojciech Maliszewski	Fundacja CASE
Miroslaw Błażej	Ministerstwo Finansów	Waldemar Markiewicz	ProCapital
Lajos Bokros	Bank Światowy	Jarosław Maroń	Fundacja CASE
Michel Carter	Bank Światowy w Polsce	Miroslaw Maszybrocki	DAEWOO TU SA
Tomasz Chmielewski	SGH	Krystyna Olechowska	Fundacja CASE
Grzegorz Cydejko	ePress	Leszek Pawłowicz	Gdańska Akademia Bankowa
Marek Dąbrowski	Fundacja CASE	Piotr Perlański	Deutsche Bank Polska SA
Małgorzata Dobrzyńska	AmerBank SA	Jerzy Pieńkowski	Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce
Bartosz Drabikowski	Ministerstwo Finansów	Jerzy W. Pietrewicz	SGH
Stefan Dunin Wąsowicz	SGH	Piotr Poruźński	3M POLAND
Barbara Durka	Instytut Koniunktur i Cen	Jerzy Pruski	Rada Polityki Pieniężnej NBP
Miroslaw Dusza	Narodowy Bank Polski	Elżbieta Pustoła	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych
Michał Dwurzyński	Kredyt Bank SA	Artur Radziwiłł	Fundacja CASE
Piotr Dziewulski	Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych BH	Wojciech Rogowski	Narodowy Bank Bolski
Jasmin El-Falouji	Gaeta Finansowa	Wiesław Rozłucki	Giełda Papierów Wartościowych
Irena Folta	Bank Przemysłowo-Handlowy	Ewa Sadowska-Cieślak	Narodowy Bank Polski
Maciej Fornalczyk	CDC Comper	Cyrus Saasnapour	International Finance Corporation
Jacek Furga	HypoVereinsbank Bank Hipoteczny SA	Andrzej Sławiński	Narodowy Bank Polski
Lech Gajewski	BSE	Jan K. Solarz	Narodowy Bank Polski
Marta Gołajewska	Narodowy Bank Polski	Małgorzata Sosnowska	AmerBank SA
Michał Górzyński	Fundacja CASE	Piotr Sota	Ministerstwo Finansów
Włodzimierz Grudziński	BISE SA	Piotr Szpunar	Narodowy Bank Polski
Magdalena Jakubiak	Fundacja CASE	Przemysław Szubański	Businessman
Anna Jaros	Ambasada USA	Urszula Szyperska	Polityka
Leszek Jasiński	INE PAN	Andrzej Śniecikowski	IBD Zmiany SA
Cezary Józefiak	Rada Polityki Pieniężnej NBP	Piotr Tefelski	PBK SA
Jakub Karnowski	Narodowy Bank Polski	Robert Tkaczyk	AIG Poland Insurane Company SA
Leszek Kąsek	Ministerstwo Finansów	Piotr Tomaszewski	Bank Pocztowy SA
Barbara Kluza	Uniwersytet Warszawski	Andrzej Tuszyński	MSP
Krzysztof Kluza	Bank Handlowy SA	Tomasz Uchman	Business Centre Club
Paweł Kłosiewicz	Narodowy Bank Polski	Dorota Wesołowska	Agencja Unia-Press
Radosław Koniar	BRE Bank SA	Ewa Wilk	Narodowy Bank Polski
Wojciech Kostrzewa	BRE Bank SA	Łukasz Wilkovicz	Gazeta Bankowa
Jan Kowalczyk	RCSS	Jacek Wojciechowicz	Bank Światowy w Polsce
Marzena Kowalska	Wood & Company SA	Richard Woodward	CASE
Marek Kozak	Polska Agencja Rozwoju Regionalnego	Marek Wrzosek	Kredyt Bank SA
Zygmunt Królak	Wyższa Szkoła Handlu i Prawa	Marzena Zaremba	Narodowy Bank Polski
Ewa Krukowska	Reuters	Wiesław Zawadzki	Business Centre Club

WPROWADZENIE

Sektor finansowy jest swego rodzaju symbolem ogólnych zjawisk rozwojowych w gospodarce. Znajduje się on na skrzyżowaniu polityki makroekonomicznej i strukturalnych reform, a więc jest to bardzo istotny sektor gospodarki, na który w znacznej mierze ma wpływ dobre bądź słabe zarządzanie całą gospodarką. Dobrym przykładem wspierającym tę tezę jest Rosja, w której nadal trwa debata na temat tego czy to dobra, czy też zła sytuacja sektora realnego spowodowała zapaść sektora finansowego, czy też może była to relacja odwrotna. Sektor finansowy jest faktycznym papierkiem lakmusowym rozwoju reform w krajach transformujących się gospodarek. Z kolei prywatyzacja istotnego elementu sektora finansowego, na przykład dużego banku, który wszyscy uważają za klejnot w koronie, zawsze staje się tematem naładowanym emocjami i politycznie drażliwym. W wielu więc przypadkach władze czują się często dosyć ograniczone opinią publiczną i stąd tendencja, by dobierać rozwiązanie, które wydaje się nie tylko optymalne z technicznego punktu widzenia, ale także z politycznego. Rozwój sektora finansowego to kwestia ważna również z tego punktu widzenia, że jest to sektor, w którym niezbędny jest chyba największy zakres reform w gospodarce, bo transformacja, to nic innego jak zmiana kultury, zmiana w sercach i duszach ludzi, zmiana bardzo paternalistycznych nastawień i zachowań na zachowania racjonalne, a po drugie bardziej odpowiedzialne, bo odpowiedzialność, zwłaszcza publiczna, jest niezwykle istotna. Zastrzeżenie to jest szczególnie istotne w sektorze finansowym. Instytucje finansowe i banki mają bowiem bardzo specyficzny charakter, ich działalność jest złożona, a wszelkie ważniejsze inicjatywy dotyczące sektora finansowego są niezwykle drażliwe politycznie. W sektorze bankowym identyfikujemy dwa główne rodzaje konfliktów interesów. W zwykłym, produkcyjnym przedsiębiorstwie, w gospodarce kapitalistycznej, najważniejszym interesem jest interes udziałowców. Wszyscy mówią o zwiększaniu wartości firmy dla udziałowców, chociaż odwołując się do tradycji europejskiej mówią także o interesach wszystkich zainteresowanych stron. W banku natomiast sytuacja jest bardziej złożona, bo mamy do czynienia nie tylko z interesami udziałowców. W banku, kiedy pojawia się konflikt pomiędzy interesami udziałowców, by maksymalizować wartość akcji, a utrzymaniem płynności, zagwarantowaniem wypłacalności lokat ważniejszym staje się interes depozytariuszy, interes właścicieli lokat. Doświadczenia i perspektywy rozwoju sektora finansowego w Europie Środkowo-Wschodniej były tematem 54 seminarium BRE-CASE, które odbyło się 31 maja br. w Warszawie. O wygłoszenie wykładu organizatorzy poprosili Lajosa Bokrosa, dyrektora Banku Światowego.

Po dziesięciu latach transformacji we wszystkich krajach Europy Środkowo-Wschodniej mamy dość niski poziom pośrednictwa finansowego w porównaniu z innymi, lepiej rozwiniętymi krajami, gdzie łączna kwota udzielonych kredytów czy suma bilansowa sektora finansowego to więcej niż 100 proc. PKB. We wszystkich krajach transformacji gospodarczej mamy dosyć niską wartość aktywów i poważne niedokapitalizowanie banków. Oczywiście występują poważne różnice pomiędzy poszczególnymi krajami, ale ogólnie rzecz biorąc, nie zmienia to relacji pomiędzy naszymi a zachodnimi krajami. Mamy również dość wąski zakres usług, zwłaszcza niebankowych, przykładowo dotyczy to rynków kapitałowych, zarządzania funduszami, rynku ubezpieczeń, funduszów emerytalnych itp. Przyczyn tego stanu rzeczy jest co najmniej kilka, między innymi dosyć niedojrzała struktura nadzoru właścicielskiego (*corporate*

governance) tak zewnętrznego, jak i wewnętrznego, choć wyraźnie rośnie poziom zaawansowania środowiska prawnego i regulacyjnego nawet w najstabilniej rozwiniętych jurysdykcjach z obszaru byłego bloku wschodniego. Jest też bardzo płytki potencjał wdrażania i egzekwowania regulacji, co jest obecnie jednym z najważniejszych ograniczeń występujących w krajach transformacji gospodarczej.

Najważniejsi i najsukuteczniejsi reformatorzy to Polska i Węgry, niechętni reformatorzy to Czechy i Słowenia, następną grupę tworzą dwa ciekawe kraje, które borykają się z podwójnym dziedzictwem, czyli Słowacja i Chorwacja, w trzeciej grupie znajduje się Bułgaria i Rumunia, i wreszcie grupa skupiająca kraje przedłużającego się kryzysu z punktu widzenia rozwoju sektora finansowego, czyli Rosja i Ukraina. Transformacja nawet w krajach-liderach przemian, czyli w Polsce i na Węgrzech nie jest procesem zakończonym. Nadal jest wiele obszarów zapóźnień. Przykładowo obecnie rynki są zaniepokojone zapóźnieniem w rozwoju węgierskich spółek internetowych. Niepokój wywołał też upadek Postabanku, dużego prywatnego banku węgierskiego. Z kolei w Polsce władze stoją w obliczu prywatyzacji Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA i innych instytucji finansowych. Eksperci szczególną uwagę zwracają również na tworzenie ostrożnych regulacji, sugerując, aby sprywatyzować na drodze sprzedaży inwestorom zagranicznym instytucje, które tworzą modele zachowań, bo jest to jedyny sposób na to, by je uzdrowić, zapewnić silną kontrolę, uniknąć wszelkiego rodzaju nieporozumień dotyczących podziału pracy w ramach tych instytucji.

Prezentowany niżej tekst jest rozszerzoną wersją wykładu wygłoszonego na majowym seminarium. Został przygotowany specjalnie na potrzeby seminarium i niniejszej publikacji, za co Autorowi organizatorzy składają serdeczne podziękowanie.